

1. UVOD

1.1 Definiranje problema istraživanja

Fondovi su organizacije u nas kao i u razvijenom svijetu izložene veoma oštroj konkurenciji jer se ovom djelatnošću bave mnogobrojna osiguravajuća društva. Da bi povećala svoju uspješnost poslovanja, ona su primorana nuditi što više povoljnosti za svoje klijente. Zbog toga moraju poznavati karakteristike, vrste i opseg mogućih rizika te zadovoljiti potrebe većega opsega tržišta, to jest tržišnih segmenata. U ostvarivanju takvih ciljeva potrebno je primjereno upravljati rizicima pri upravljanju fondova u funkciji profitabilnoga poslovanja osiguravajućih društava.

Sinergijski učinci upravljanja rizicima fondova omogućuju predviđanje nastanka ili sprječavanja opasnosti, procesa i struktura, a koji ujedinjeni predstavljaju optimum upravljanja potencijalnim mogućnostima i negativnim učincima.

Uvijek aktualna tema o organizaciji i radu fondova, kod nas je dobila dodatni poticaj obzirom na početak primjene Zakona o investicionim fondovima, a posebno imajući u vidu kreiranje novog ambijenta za intenzivnije uključivanje individualnih i tzv. malih investitora na tržište vrijednosnih papira.

Dolaskom investicionih fondova na domaće tržište kapitala, najširi slojevi stanovništva dobivaju mogućnost ostvarivanja beneficija od stručnog financijskog menadžmenta i to pod najpovoljnijim uvjetima.

Fondovima upravlja društvo za upravljanje fondovima donošenjem investicionih odluka i vršenjem administrativnih i marketinških poslova i aktivnosti. Društvo za upravljanje fondovima može da osniva i upravlja sa više investicionih fondova, pri čemu ne može stjecati investicione jedinice, odnosno akcije investicionog fonda kojim upravlja, a dužno je i da angažira najmanje po jednog portfelj menadžera za svaki investicioni fond kojim upravlja kao i jednog ovlaštenog revizora. Novčani dio osnovnog kapitala prilikom osnivanja društva iznosi minimum 200.000 eura i uplaćuje se na privremeni račun kod banke u cijelosti, a prije upisa u registar privrednih društava. Tokom poslovanja, novčani

dio osnovnog kapitala ne smije da bude manji od 200.000 eura i može se držati i u vrijednosnim papirima sa rokom dospjeća do jedne godine.

Investicioni fond je institucija kolektivnog investiranja u okviru koje se prikupljaju i ulažu novčana sredstva u različite vrste imovine sa ciljem ostvarenja prihoda i smanjenja rizika ulaganja.

U skladu sa Zakonom o investicionim fondovima postoje:

- 1) Otvoreni investicioni fond – funkcionira po principu prikupljanja novčanih sredstava putem izdavanja investicionih jedinica i otkupa investicionih jedinica na zahtjev člana fonda i nema svojstvo pravnog lica. Neto vrijednosti imovine utvrđuju se po investicionoj jedinici svakog radnog dana i objavljuju u sredstvima informiranja. Fond ostvaruje prihode od kamata, dividendi i ostvarenih kapitalnih dobitaka.
- 2) Zatvoreni investicioni fond – pravno je lice organizirano kao otvoreno akcionarsko društvo, a novčana sredstva prikuplja prodajom akcija putem javne ponude. Utvrđivanje neto vrijednosti imovine po akciji vrši se najmanje jedanput mjesečno i javno se publicira. Društvo za upravljanje ima obavezu da svoje akcije iznese na organizirano tržište u roku od 30 dana od dana upisa u Registar investicionih fondova i da najmanje jedanput mjesečno podnosi izvještaje o kupovini i prodaji vrijednosnih papira i imovini, kao i o rezultatima poslovanja.
- 3) Privatni investicioni fond – pravno je lice organizirano kao društvo sa ograničenom odgovornošću i može se zaduživati bez ograničenja u skladu sa pravilima poslovanja. Minimalni novčani ulog člana ne može biti manji od 50.000 eura. Upravljanje obavlja društvo za upravljanje fondovima.

Investitori koji ulažu u investicione fondove ostvaruju proporcionalni udio u akcijama fonda, na sličan način kao i kod direktnog učešća u kapitalu kompanija, što istovremeno podrazumijeva i ostvarivanje prava koja imaju i vlasnici u preduzećima. Akcije fonda koje posjeduju daju investitorima pravo na razmjerni dio ukupne vrijednosti portfelja fonda, kao i na proporcionalni dio prihoda koji se ostvaruje na osnovu portfelja, bilo da se radi o prihodu ostvarenom od prodaje vrijednosnih papira ili o prihodu ostvarenom iz vrijednosnih papira kao što su kamate i dividende.

Investicioni fondovi će sigurno pozitivno uticati na tržište vrijednosnih papira, ali ove institucije treba promatrati znatno šire od pojma aktivnog učesnika na financijskom tržištu. One po svojoj prirodi predstavljaju alternativu štednji u bankama i kao takve postaju značajan instrument za prikupljanje i plasiranje viškova kapitala koji postoje i u našoj zemlji. Tako prikupljen kapital, koji je neophodan sektoru privrede, postaje jeftiniji i lakše dostupan alokacijom preko vrijednosnih papira (akcije i/ili obveznice). U poređenju sa sadašnjom situacijom, kada su jedina sredstva za razvoj ili kredit kod banke ili reinvestiranje profita kompanije, vrijednosni papiri mogu postati značajan alternativni način financiranja kao što je to u drugim ekonomijama.

Prilikom donošenja odluke o tome u koji investicioni fond uložiti svoj novac, najvažnije je dobro se informirati i proučiti ponudu, uvjete i troškove koji će se javiti kod ovakvog načina ulaganja u vrijednosne papire. Nakon upoznavanja sa stanjem, izbor će zavisiti od rizika koji je svaki pojedinac spreman da preuzme, a koji zavisi od tipa fonda odnosno njegove buduće strategije. Kao što je praksa u svijetu, a kako je propisano i našim Zakonom, investicioni fondovi će opsežno informirati potencijalne klijente o strategiji investiranja, ostvarenim rezultatima i sl.

Investicioni fondovi imaju obavezu objavljivanja prospekta na berzi koji mora da sadrži sve informacije na osnovu kojih potencijalni investitori mogu steći jasnu predstavu o investicionom fondu i donijeti najpovoljniju odluku o ulaganju.

Kada je riječ o vrsti tržišnog materijala u koji investiraju, investicioni fondovi se najčešće opredjeljuju za akcije, obveznice, instrumente tržišta novca ili za neograničene kombinacije ranije spomenutih vrijednosnih papira i druge imovine, pri strukturiranju svog portfelja.

Sa stanovišta strategije ulaganja, fondovi su opredijeljeni za jednu od niza varijanti između aktivnog i pasivnog upravljanja. Pasivno upravljanje fondovima podrazumijeva jednostavno repliciranje i praćenje indeksa kao pokazatelja kretanja cijena vrijednosnih papira cijelog tržišta ili određenih tržišnih segmenata.

Znatno zahtjevniji pristup upravljanju je aktivni pristup. Menadžeri ovakvih fondova, na bazi praćenja i analiza performansi svih učesnika na tržištu, realiziraju odabrani cilj putem strategije maksimiziranja rasta, visokih prihoda, uravnotežene

strategije itd. Za investitore je bitno da se menadžeri fondova pridržavaju zvanično objavljene strategije.

1.2 Ciljevi istraživanja i hipoteze

Glavni cilj istraživanja u ovom radu je ukazati na povezanost organizacijske strukture fondova sa okruženjem i informacijskim tehnologijama te prikladnost i učinkovitost organizacijske strukture u funkciji djelotvornosti fondova primjenom informacijskih tehnologija.

Sporedni ciljevi su:

- Utvrditi ulogu i značaj informacijskih tehnologija na djelotvornost fondova
- Opisati problematiku organizacijske strukture fondova
- Analizirati međuovisnost informacijskih tehnologija i organizacijske strukture
- Istražiti i definirati organizacijsku strukturu
- Ukazati na snažniju implementaciju i važnost informacijskih tehnologija.

U ovom magistarskom radu polazi se od **hipoteza**:

1. *Investicijski fondovi u BiH su nedovoljno organizacijski i kadrovski ekipirani, a posebno nedostaje novčanog kapitala,*
2. *Tržište kapitala u BiH je u samim počecima tako da domaći investitori još dovoljno ne koriste parametre tržišta i u većini slučajeva investiraju u depozite banaka.*

1.3 Metode istraživanja

Na osnovi definiranog problema i postavljenih ciljeva te hipoteza znanstvenog istraživanja, odabiru se znanstvene metode koje čine metodiku rada. Za obradu teme u ovom magistarskom radu korištene su neke opće i posebne znanstvene metode. Od općih znanstvenih metoda korištene su: *analiza i sinteza, induktivna i deduktivna metoda, metoda generalizacije, komparativna metoda, opća teorija sistema*; a od posebnih *statističke metode*.

1.4 Znanstvena i društvena opravdanost istraživanja

Upravljanje fondovima sve više postaje značajan faktor društvenih i gospodarskih procesa. To je organizacija koja se želi razvijati kao svjesna organizacija, kao organizacija koja upravlja organizirajući resurse u složenom sistemu pretvarajući strukturu vlastitim ponašanjem. O takvim organizacijama se do sada malo pisalo. Organizacijska struktura fondova primjenom informacijskih tehnologija do sada je nedovoljno znanstveno istraživana.

Istraživanje u ovom radu se provodi s ciljem dobivanja novih spoznaja i novih znanja. Pri tome se znanstveno opisuju i obrazlažu te prezentiraju rezultati istraživanja. Istraživanje prezentirano u radu ima za ciljeve unijeti u rad javnih fondova kvalitetniju razinu organizacijske kulture, prikazati strateške veze s korisnicima, edukativan pristup te naglasiti važnost primjene informacijskih tehnologija. Utvrđuju se teoretske pretpostavke za implementaciju informacijskih tehnologija i organizacijske strukture.

Organizacijska struktura utiče na strategiju, način organiziranja, strukturu, stupanj decentralizacije, vrstu moći koja se koristi, kadrovsku politiku, sistem nagrađivanja.